

3k LA

Publius Vergilius Maro

Aeneiden

Publius Vergilius Maro

Liv

Vergil blev født i byen Mantua (idag Mantova) i Norditalien 15. oktober i 70 f.Kr. Faderen var velhavende og den unge Vergil fik en god uddannelse, først i Cremona og sidenhen i Milano. Som 15-årig blev han sendt til Rom i håbet om, at han dér ville kunne gøre politisk karriere. Politik viste sig dog ikke at have Vergils store interesse og han rejste derfor til Napoli for at studere, bl.a. epikuræisk-, filosofi. Han viste samtidig et enormt talent for digtning, og blev derfor en del af inderkredsen omkring Kejser Augustus' ven Maecenas, som også Horats tilhørte.

I 41 f.Kr. blev Vergils fars godt konfiskeret af Det Andet Triumvirat (Octavian (Augustus), Marcus Antonius og Lepidus), for at det kunne blive givet til Julius Caesars veteraner. Vergil fik dog ved bl.a. Augustus' mellemkomst tilkendt erstatning, hvorfor han var meget taknemmelig.

Vergil var hele sit liv meget svagelig og plaget af sygdom, under en rejse mod Grækenland i 19 f.Kr. blev han meget syg og måtte vende om. Han døde i byen Brundisium (i dag Brindisi) d. 21. september samme år.

Værker

Man kan med sikkerhed tilskrive Vergil som forfatter på tre værker. Det første hedder *Bucolica* eller *Eklogerne* og er en samling digte om hyrder og livet på landet som idyllisk kontrast til livet i byen med inspiration fra den græske digter Theokrit. Dette skrev Vergil 42-38 f.Kr. Det andet hedder *Georgica* og er et læredigt i stil med grækeren Hesiods *Værker og Dage*. *Georgica* handler om landbrug - ganske givet som en metafor for, hvordan livet og samfundet bør indrettes. Det blev skrevet 37-29 f.Kr.

Mest berømt er Vergils sidste digt *Aeneiden* som han digtede på fra 29 f.kr. og frem til sin død. Digtet er et helte-digt i stil med Homers *Iliade* og *Odyssé*. Det fortæller historien om den trojanske prins Aeneas, der er søn af Anchises og gudinden Venus. Den nat hvor Troja brænder flygter Aeneas med sin søn og sin far. Med sig har han penaterne - de trojanske byguder. Guderne (navnlige hans mor Venus) lover ham og de trojanske folk et nyt hjem i Latium i Italien. Aeneas må igennem mange prøvelser, både fysiske og åndelige, før han endelig kan grundlægge byen Lavinium, der senere skal blive stamby for Alba Longa, hvorfra Romulus og Remus senere kommer.

Publii Vergilii Maronis *Aeneidos*, 1.1-7

Latinsk tekst

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Laviniaque venit
litora, multum ille et terris iactatus et alto
vi superum saevae memorem Iunonis ob iram;
multa quoque et bello passus, dum conderet urbem, 5
inferretque deos Latio, genus unde Latinum,
Albanique patres, atque altae moenia Romae.

Dansk oversættelse (Otto Steen Due, 2006)

Krig og en mand som jaget af Skæbnen fra Troiske strande
først kom her til Italiens land og Laviniums kyster,
synger jeg om. Han døjede svært til lands og på havets
dyb i Gudernes vold og ved Junos stædige grumhed,
udstod meget i krig for at grundlægge Byen og bringe 5
Guder til Latiums land. Det er ham latinerne stammer
fra og de gamle i Alba og Romas knejsende mure.

Portræt af Vergil fra et romersk håndskrift fra 5. årh. e. Kr.

Opgave

Find alle de latinske ord, der svarer til de understregede i den danske oversættelse. Skriv dem ind i skemaet herunder:

Dansk	Latin
Krig og en mand	
jaget af Skæbnen	
fra Troiske strande	
Italiens land	
Laviniums kyster	
Gudernes vold	
ved Junos stædige grumhed	
udstod meget	
Byen	
Guder	
de gamle i Alba	
Romas knejsende mure	

Kort over Aeneas' rejser

Skandering

Daktylisk hexameter

Al latinsk (og græsk) poesi fulgte bestemte fastlagte rytmeskemaer kaldet versemål. Alle versemålene var baseret på en vekslen mellem lange- og korte stavelser. Verse målet for de episke digte (herunder *Aeneiden*) kaldes daktylisk hexameter og ser således ud:

— ◡ | — ◡ | — ◡ | — ◡ | — ◡ | — X

— = lang stavelse

◡ = kort stavelse

◡◡ = én lang ELLER to korte stavelser

X = en lang ELLER en kort stavelse (har sjældent betydning i praksis)

Lange stavelser

1. Hvis der kommer to eller flere konsonanter efter en vokal er stavelsen lang. Man kalder det at stavelsen er lang af position. Det gælder også hvis konsonanterne først kommer i næste ord. F.eks. *Arma virumque cano Troiae, qui primus ab oris* (v. 1)
 - A. x og z tæller begge for to konsonanter (hhv. cs og ts)
 - B. u og i kan være konsonanter. F.eks. *Arma virumque cano Troiae qui primus ab oris Italiam fato profugus Laviniaque venit.*
2. Visse morfologiske endelser er altid lange. Man kalder det at stavelsen er lang af natur. Det gælder f.eks. subst. 1. og 2. bøjning ablativ singularis og pluralis (hhv. -a, -o og -is), og præs. ind. akt. 1. pers. sg. -o. F.eks. *Arma virumque cano Troiae qui primus ab oris.*
3. Hvis der er tale om en diftong, dvs. to vokaler, der udtales som én: ae, au, ei, eu, oe og ui. F.eks. *Arma virumque cano Troiae, qui primus ab oris.*
4. Ret ofte dikterer verse målet, hvad der er lange og korte stavelser - så hold hele tiden øje med, hvor du er henne i det!
5. Alle stavelser der ikke er lange er korte.

Elision

1. Hvis et ord slutter på en vokal og det næste ord begynder med en vokal, bortfalder den første vokal. F.eks. *ille et* (v. 3) -> *ill'et*
2. Hvis et ord slutter på m eller begynder med h tæller de ikke som konsonanter, men bortfalder sammen med vokalen. F.eks. *multum ille et* (v. 3) -> *mult'ill'et*

Publii Vergilii Maronis *Aeneidos* liber quartus

'Anna soror, quae me suspensam insomnia terrent!

quis novus hic nostris successit sedibus hospes, 10

quem sese ore ferens, quam forti pectore et armis!

Credo equidem (nec vana fides) genus esse deorum.

Degeneres animos timor arguit. Heu, quibus ille

iactatus fatis! Quae bella exhausta canebat!

Si mihi non animo fixum immotumque sederet 15

ne cui me vinclo vellem sociare iugali,

postquam primus amor deceptam morte fefellit;

si non pertaesum thalami taedaeque fuisset,

huic uni forsán potui succumbere culpae.

Anna, (fatebor enim) miseri post fata Sychaei 20

coniugis et sparsos fraterna caede penatis

solus hic inflexit sensus animumque labantem

impulit. Agnosco veteris vestigia flammae.

Gloser

Anna f1, *Anna*, Didos søster.

quae, quis osv., inter. pron. [6.9], her ikke brugt til at indlede spørgsmål (*hvem, hvad, hvilke* osv.), men som udbrud, *sikke, sikken, ikke* osv.

suspendo -pendi -pensum 3. *ophænger, gør i tvivl*

insomnium n2, *søvnløshed, drøm*

terreo 2., *skræmmer*

hic adv., *her*

succedo -cessi -cessum 3., *går ind under, nærmer mig* (+ dat.)

sedes -is f3, *sæde, bolig*

hospes -itis m3, *fremmed, gæst*

quem sese... pectore et armis! *Sikke et udtryk der er i hans ansigt, ikke en styrke i hans brystkasse og skuldre!*

equidem adv. *i sandhed, vistnok*

nec vana fides = nec vana fides mea est

vanus adj., *tom, ubegrundet*

fides -is f3, *tro, tiltro*

genus esse deorum = illum genus esse deorum

genus -eris n3, *fødsel, slægt*. I overf. betydn. *afkom, efterkommer*

degener -is adj. 3, *fordærvet, uædel*

arguo argui argutum 3., *viser, anklager*

iacto iactavi iactatum 1., *kaster, bevæger hid og did*. 'iactatus' = 'iactatus est'.

fatum n2

bellum n2, *krig*

ex-haurio -hausi -haustum 4., *udøser, tilendebringer*

cano cecini cantum 3., *synger om, fortæller om*

animus m2, *sjæl, sind*

figo fixi fixum 3., *fæster, sætter fast*

immotus adj., *ubevægelig, urokkelig*

sedeo 2., *sidder*. 'si mihi animo fixum

immotumque sedet' = *hvis det ikke var min faste og urokkelige beslutning*. se [15.14C]

cui [6.10]

vinclum n2, *lænke, bånd*

vellem [2.25]

socio 1., *forener, knytter*

iugalis -e adj. 3., *ægteskabs-*

de-cipio -cepi -ceptum 3., *snyder, forråder*. se [12.9]

mors -tis f3, *døden*

fallo fefelli falsum 3., *skuffer, bedrager*

pertaedet pertaesum est, semi dep. 2., upers. verb., *der er lede ved* (+gen.).

'pertaesum fuisset' = 'pertaesum esset'.

thalamus m2, *soveværelse*. Metonym *ægteskab*

taeda f1, *bryllupsfakkel*. Metonym *ægteskab*

uni [5.1.1]

forsan adv., *måske*

potui [2.23]

succumbo 3., *lægger mig, giver efter for* (+dat.)

culpa f1, *brøde, forseelse, fejl*

fateor fassus sum dep. 2., *tilstår, bekender*

miser -a -um adj., *ulykkelig, stakkels*

Sychaeus m2, *Sychaeus*. Didos mand, der blev myrdet af hendes bror Pygmalion i Tyros.

coniux -ugis m / f3, *ægtefælle, mand, kone*

spargo sparsi sparsum 3., *spredes, udslynger, sønderriver*

fraternus adj., *broderlig, broder-*

cadet -is f3, *mord, drab*

penates -ium pl. m3, *penater, husguder*. i overf. betydn. *hus, bopæl*

inflego -flexi -flectum 3., *bøjer, drejer, forandrer*

sensus m4

animus m2

labo 1., *vakler*

impello -puli -pulsum 3., *slår, driver, ophidser*

agnosco -novi -notum 3., *ser, erkender*

vetus -eris adj. 3., *gammel*

vestigium n2, *fodspor, spor*

Aeneis IV, vv. 259-278 - Merkur hos Aeneas

Ut primum alatis tetigit magalia plantis,

Aenean fundantem arces ac tecta novantem 260

conspicit. Atque illi stellatus iaspide fulva

ensis erat Tyrioque ardebat murice laena

demissa ex umeris - dives quae munera Dido

fecerat, et tenui telas discreverat auro.

Continuo invadit: "Tu nunc Karthaginis altae 265

fundamenta locas pulchramque uxorius urbem

exstruis? Heu, regni rerumque oblite tuarum!

Ipsa deum tibi me claro demittit Olympo

regnator, caelum et terras qui numine torquet.

Ipsa haec ferre iubet celeris mandata per auras: 270

'Quid struis? Aut qua spe Libycis teris otia terris?

Si te nulla movet tantarum gloria rerum, 272

Ascanium surgentem et spes heredis Iuli 274

respice, cui regnum Italiae Romanaque tellus 275

debetur."

Gloser

ut primum konj., *så snart som*
tango tetigi tactum 3., *berører, rører ved*
magalia n2 pl., *(afrikanske) hytter*
planta f1, *stikling, overf.: fod*
Aeneas -ae m1, "Aenean" er en græsk
akkusativ singularis.
arx arcis f3, *borg, fæstningsværk*
tectum n2, *tag, overf. hus*
con-spicio -spexi -spectrum 3., *får øje på, ser*
illi [14.5.5]
stellatus adj., *besat, dekoreret*
iaspis -idis f3, *jaspis*. En ædelsten. "iaspis
fulva" - *gulbrun ædelsten - en topaz*
ensis -is m3, *sværd*
Tyrius adj., *fra Tyros*. En by i Fønikien, idag
byen Sur i Libanon.
ardeo 2., *brænder, gløder*
murex -icis m3, egl. *purpursnegl*, men i
overf. betydn. blot *purpurfarve*. Den
særlige snegl, med hvis sekret man i
oldtiden farvede stof purpur. Denne farve
var uhyre kostbar.
de-mitto -misi -misum 3. *lægger ned,*
sender ned, intr. falder
umerus m2, *skulder*
dives -itis adj. 3., *rig*
quae, har "munera" som korrelat
munus muneris n3
Dido Didonis f3
facio feci factum facere 3., *gør, laver*
tenuis -e adj. 3, *tynd, fin*
tela f1, *væv, vævet stykke stof*
dis-cerno -crevi -cretum 3., *adskiller, opdeler*
aurum n2, *guld, guldtråd*

continuo adv., *straks, ufortøvet*
in-vado -vasi -vasum 3., *trænger ind på, går*
løs på
Karthago -inis f3
fundamentum n2, *fundamenter, grundsten*
loco 1., *sætter, lægger, anbringer*

pulcher pulchra pulchrum adj. 1/2, *skøn,*
smuk
uxorius adj., *som hører til en ægtemand,*
subst. *tøffelhelt*
ex-struo -struxi -structum 3., *bygger op,*
opfører
regnum n2
res rerum f5, *ting, sag*. Tomt udtryk, der
kan stå for næsten hvad som helst.
obliscor oblitus dep. 3., *glemmer*. Det
man glemmer eller husker står på latin i
genitiv.
clarus adj., *lysende, strålende*
regnator -is m3, *hersker, konge* (af "rex")
numen -inis n3, *guddommelig magt*
torqueo torsi tortum 2., *drejer, vender*
fero tuli latum ferre 3., *bærer, overbringer*
celer -e adj. 3., *hurtig, rask*
mandatum n2, *anmodning, befaling, ordre*
aura f1, *luft, vind*

struo struxi structum 3., *bygger, opfører*
spes spes f5, *håb*
Libycus adj. *libysk* (= afrikansk)
tero trivi tritum 3., *gnider, slider, spilder*
otium n2, *hvile, pause*
nulla = **non**
moveo 2., *bevæger, rører*
tantus adj., *så stor, vigtig, betydelig*
gloria f1, *hæder, berømmelse*
Ascanius m2, også kaldet **Iulus** - Aeneas'
søn og stamfader til den juliske slægt.
surgo 2., *rejser mig op, vokser op*.
heres -edis m / f3, *arving*
re-spicio -spexi -spectrum 3., *har agtelse for,*
tænker over
tellus telluris f3, *jord, land*
debeo 2., *skylder, udpeger til*